

Svar Rek. 24/2017, Nordiska rådets litteraturpriser

1. Rekommendation

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka budgeten för Nordiskt översättningsstöd
att ökningen öronmärks för översättningar av vinnare av Nordiska rådets litteraturpris och Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris

2. Meddelande från Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet uppmärksammar översättning av vinnare av Nordiska rådets litteraturpris och Nordiska rådets barn- och ungdomslitteratur baserat på statistik som tagits fram av norska NRK där ingen av de prisvinnande böckerna översatts till grönländska eller något av de samiska språken. Översättningarna till finska, färöiska och i vissa fall isländska är få. Nordiska ministerrådet läser två perspektiv i Nordiska rådets betänkande: andelen översatt nordisk litteratur till de mindre nordiska språken är liten och översättning av vinnare av Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris och Nordiska rådets litteraturpris generellt.

Nordiska ministerrådets främsta verktyg för att bidra till att nordisk litteratur utkommer och blir läst i Norden är stödordningen nordiskt översättningsstöd (budgetpost 4-2253). Översättningsstödet syftar till att bidra till fler utgivningar av nordisk kvalitetslitteratur på andra nordiska språk än originalspråket. Genom ordningen, som förvaltas nationellt av ett nätverk bestående av de nationella litteraturcentralerna (NordLit), kan förlag söka om stöd för översättning och i vissa fall produktion.

Översättning av nordisk litteratur till de mindre språken i Norden

När det kommer till översättning av nordisk litteratur till de mindre språken i Norden (i detta fall finska, färöiska, grönländska, isländska och de samiska språken) konstaterar Nordiska ministerrådet att ärendet behöver ses i en helhet med nationella förtecken. Översatt litteratur har generellt i de mindre språkområdena en mindre marknadsandel. Dessutom kan tillgången till kvalificerade översättare eventuellt vara begränsad. Nordiska ministerrådet arbetar strukturellt med översättningsfrågor på en nordisk nivå. I översättningsstödet finns särskilda skrivningar som ska säkra att ansökningar från "de mindre språkområdena ska ha särskild uppmärksamhet med hänsyn till stöd, även om man inte lägger en årlig procentvis kvotering till grund."¹ Därtill är det möjligt att söka produktionsstöd till böcker på grönländska, färöiska och

¹ Mandat för översättningsstödet

samiska, vilket inte är möjligt i övriga delar av översättningsstödet.

Inom NordLit, det expertnätverk som förvaltar översättningsstödet för Nordiska ministerrådets räkning, erkänns ett behov av att tillvarata och främja kunskapen om litteratur skriven på färöiska, grönländska och samiska. NordLit är särskilt uppmärksamma på att de mindre språken säkras representation i gemensamma nordiska promoveringssammanhang där representanter för områdena inte har möjlighet att delta. Nätverket arbetar med fokus på bl.a. stärka och bidra till att öka efterfrågan på och marknad för litteratur från Färöarna, Grönland och de samiska språken, fokus på kvalitet och rekrytering av nya översättare inom de nordiska språken.

Av ansökningarna till översättningsstödet år 2016 lämnades 40 ansökningar till Finland (både finska och svenska) där 34 beviljades, i det samiska språkområdet en ansökan och en beviljad, Island 19 ansökningar och lika många beviljningar, Grönland fem ansökningar och lika många beviljningar samt Färöarna 14 ansökningar och lika många beviljningar. Förlagen söker om stöd i det land där boken har utgetts första gången, på originalspråk.

213 ansøgninger blev imødekommet i 2016, hvilket udgør 89 % af alle indkomne ansøgninger.

Land	2016		2015		2014		2013	
	Ansøgt	Tilsagn	Ansøgt	Tilsagn	Ansøgt	Tilsagn	Ansøgt	Tilsagn
Norge	90	82	74	67	45	45	43	43
Sverige	50	40	58	38	42	28	60	32
Finland	40	34	53	46	48	36	50	38
Danmark	21	18	28	24	26	24	17	11
Samiske sprog	1	1	0	0	9	3	3	3
Island	19	19	16	16	21	21	12	12
Grønland	5	5	7	7	5	4	10	6
Færøerne	14	14	10	10	10	10	9	9
SUM	240	213	246	208	206	171	204	155

Inom ramen för Lyft för nordisk barn- och ungdomslitteratur arrangerades år 2017 ett rundabordsamtal med förlag från Färöarna, Grönland och det samiska språkområdet för erfarenhetsutbyte.

Översättning av vinnare av Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris och Nordiska rådets litteraturpris

När det gäller specifikt översättning av vinnare av Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris och Nordiska rådets litteraturpris generellt har det nordiska översättningsstödet i sitt mandat en styrande skrivning som ska stärka Nordiska rådets prisvinnare: "Som ett led i profileringen av Nordiska rådets litteraturpris kan det sökas om stöd till att översätta prisvinnarboken till nordiska språk i upp till tre år efter prisutdelningen". Detta till skillnad från stödordningen generellt.

Även om inte alla vinnare av Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris och Nordiska rådets litteraturpris översatts 2006-2016 är det generellt en stor andel. Alla förlag söker inte om stöd för översättningar, vilket inte betyder att böckerna inte

översätts. Det är också beskrivande för hur marknaden fungerar. Att lyrik översätts i mindre grad gäller också generellt.

Nordiska ministerrådet prioriterar idag genom mandat och riktlinjer för det nordiska översättningsstödet vinnare av Nordiska rådets litteraturpriser. Nordiska ministerrådet påpekar även att idén om att nordisk litteratur ska finnas tillgänglig är god men att översättning inte är en garanti för att en text läses. Det är centralt att en bok har en läsare, och förlagen i de nordiska länderna gör den marknadsmässiga bedömningen av vad förlagen ger ut. Kostnader för utgivning består inte endast av översättning utan även markandsföring, lagring, distribution osv. Genom översättningsstödet skapas redan idag incitament för att även texter som inte nödvändigtvis når den breda allmänheten ska översättas mellan de nordiska språken. I den statistik som tagits fram är det beskrivande att inte alla vinnande verk sökt om stöd för översättning, men att de utifrån en marknadsmässig bedömning utgetts på andra nordiska språk. Det är även beskrivande att prisvinnande lyrik inte översätts i lika stor grad, vilket gäller generellt. Som en ytterligare aspekt skulle det kunna ses som problematiskt är att i relativt små litterära miljöer och branscher som Norden trots allt är, gynna enskilda förlag och författare genom direkta finansiella bidrag som följd av att vinna ett pris.

Nordiska ministerrådet siktar på att från och med budgetår öka 2019 budgetposten Översättningsstöd med 200 000 DKK för översättning av nordisk barn- och ungdomslitteratur. Nordiska ministerrådet har även bett NordLit ha ett ökat fokus på att marknadsföra ordningen bland de språkområden som skickar in minst antal ansökningar, liksom även möjligheten att få stöd för översättning av prisvinnare av Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris samt Nordiska rådets litteraturpris upp till tre år efter att priset utdelats. I dialogen ministerrådet fört med NordLit framkommer att det är önskvärt med satsningar på nordisk litteratur överlag snarare än punktinsatser så som ökat antal översättningar av prisvinnare. Nordiska ministerrådet kommer fortsättningsvis att arbeta brett med att främja nordisk litteratur.

Nordiska ministerrådet anser därmed att rekommendationen är uppfylld.